

**НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
„ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И СОЦИАЛНИ НЕРАВЕНСТВА“**

(18.11.2022 г., София)

На 18 ноември 2022 г. се проведе научна конференция на тема „Дигитализация и социални неравенства“, в хибриден формат – присъствено в Гранд Хотел София и онлайн, през платформата Zoom. Форумът бе организиран по инициатива на Института по философия и социология към БАН и бюрото на фондация „Конрад Аденауер“ в София. Целта на конференцията бе да насърчи публичния диалог относно цифровите умения и технологичния напредък, които стимулират сътрудничеството и обмена на информация във време на динамични трансформационни процеси и предизвикателства пред обществените политики и бизнеса.

За интереса към събитието свидетелстваше пълната зала, в която присъстваха преподаватели, експерти и представители на различни институции и бизнес организации. По традиция откриването на събитието започна с встъпителна реч от страна на директора на фондацията – Норберт Бекман-Диркес. По време на събитието приветствени слова изнесоха зам.-директорът на ИФС-БАН Васил Киров и Зорница Русинова, председател на Икономическия и социален съвет. Форумът бе уважен и от Ергюл Таир, научен секретар на БАН, която отправи поздравление от името на ръководството на БАН. Модератор на събитието бе Саша Безуханова, председател на Български център на жените в технологиите и на MOVE.BG, инициатор на SHEleaderdigital.

В резултат от дългосрочното сътрудничество между ИФС-БАН и фондация „Конрад Аденауер“ от 2014 г. насам по традиция ежегодно се организират и провеждат конференции по значими обществени проблеми, свързани както с дигитализацията и неравенствата, така и с предизвикателствата на пазара на труда, с уменията и развитието на гражданското общество. Като най-големия център за изследвания в областта на социалните науки в България, през последните години Институтът заема все по-значителна роля в европейското научноизследователско пространство. Благодарение на създалата се общност от съмишленици в годините на сътрудничество между ИФС-БАН и фондация „Конрад Аденауер“ в общите конференции традиционно се включват не само

представител на научните среди от България и Германия, но и български министри, представители на различни социални партньори и институции, бизнесмени и предприемачи. За поредна година темата на конференцията провокира интензивен дебат с цел преосмисляне на дългосрочните предизвикателства и приоритети, както на национално, така и на европейско ниво, и допринесе за открояването на идеи и решения на важни обществени проблеми.

След встъпителните приветствия първият доклад беше на тема „Дигиталната трансформация и умения: социалният и икономически ефект върху българското общество“, изнесен от г-жа Русинова. От позицията на сериозния си управленски опит като министър и заместник-министър на труда и социалната политика, г-жа Русинова направи анализ на някои от важните аспекти по отношение на пазара на труда, дигитализацията, икономическите и социалните въпроси, апелирайки за включване на научните среди, работодателски, синдикални и граждански организации, *think tank* центрове за намирането на верните решения, свързани с новите технологии и тяхното въздействие върху заетостта и качеството на работната сила. Говорейки, че дигитализацията ще доведе до повече неравенства, тя поясни, че изработването на конкретен план от мерки би помогнало да се избегне задълбочаването на социалното неравенство и дори социалната изолация на определени социални групи. Тя подчерта, че България е на една от най-ниските позиции в Европа по отношение на дигиталните умения и под средното европейско ниво по брой ИТ фирми. Като председател на Икономическия и социален съвет, тя представи основните стратегически приоритети на съвета, включващи по-зелена, по-дигитална и по-социална европейска и национална среда. В заключение Зорница Русинова се обърна към присъстващите в залата с призив за включване на повече млади хора при вземането на решения и предложения по важните въпроси, свързани с процеса на дигитализация.

Специален гост на събитието бе Мартин Хайденрайх¹, професор в университета „Карл фон Осиецки“, Олденбург, Германия, който представи онлайн своя доклад „Поляризация или повишаване на качеството на трудовите умения: Какви са резултатите от технологичната промяна в Европа и България?“. След като направи кратко въведение в темата, Хайденрайх представи основните изследователски въпроси: Как се развиват професионалните умения на служителите в Европа в хода на настоящите технологични и икономически трансформации? Можем ли да очакваме надграждане поради технологична промяна, свързана с уменията, или поляризация на квалификациите поради преместване и автоматизиране на рутинизирани задачи? Какви фактори обясняват развитието на професионалните умения? Дали икономическата структура на евро-

пейските страни допринася за моделите на професионална промяна, наблюдавани в Европа? Анализът на професор Хайденрайх беше илюстриран с много сравнителни данни за динамиката на социалните неравенства в Европа, като специално внимание беше отделено на България.

Румяна Стоилова, председател на Българската социологическа асоциация (БСА) и съосновател на „Български център на жените в технологиите“, изнесе презентация на тема: „Как да се направи секторът на ИТ по-включващ по отношение на жените?“. Тя представи проблематиката на базата на изследователския проект „Дигитални неравенства“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ (2021–2024). Проф. Стоилова разгърна темата, коментирайки резултатите от проучването, според което България и Румъния са с най-голям дял на жените в ИТ сектора. Според изнесените данни за периода 2017 г. България е с много висок дял на жените, завършили информационни технологии, в сравнение с 2020 г., когато се регистрира значителен спад в сравнение с редица други страни в Европа. Показаните графики отчитат негативната тенденция и показват сравнение между 2020 г. и 2025 г., когато отново се отчита бъдещ спад на дела на жените в този сектор. В контекста на тези резултати Стоилова обърна специално внимание, че говорейки за дигитализация, трябва да се фокусираме върху тенденциите за намаляване дела на жените в сектора на информационните технологии. Сред основните проблеми за по-ниското им представителство в сектора тя посочи: образователните дисциплини в университетите и профилираните гимназии, където съотношението е 80% към 20% в полза на мъжете, както и разделението, идващо от почасовата работа на непълен работен ден, което обяснява и съществуващата разлика при заплащането мъже-жени при еднаква квалификация. В презентацията бяха изнесени резултати, набрани по метода „изследване на случай“, включващо фирми от различни сектори, както и жени, преминали през преквалификация или обучение на по-късен етап от живота им за упражняване на професии в сектора на информационните и комуникационни технологии (ИКТ). В заключение Стоилова коментира трите нива на промяна, гарантиращи включването на жените в сектора, на които трябва да се обърне особено внимание с цел повишаване мотивацията им в ИТ сектора – на равнище правителство, образование и отделни организации.

„Въздействия на медийната грамотност спрямо третото ниво на цифрово разделение“ беше темата на презентацията на Стефан Марков (ИФС-БАН, СУ, PR експерт), за която авторът сподели, че е провокирана от наскоро публикуван доклад на институт „Отворено общество“, констатиращ, че България е на последно място по медийна грамотност в ЕС. Д-р Марков поясни, че ниска-

та медийна грамотност генерира занижено доверие в науката и води до нисък процент на ваксинирали се срещу Ковид-19, за сметка на високото доверие към жълтите медии и конспиративните теории. В заключение той маркира основните стълбове, които биха допринесли за преодоляване на проблема, а именно: по-добрата медийна и дигитална грамотност и редизайн на социалните мрежи.

Румяна Желева (ИФС-БАН) говори за „Повече прозрачност или повече бюрокрация: Нефинансово докладване за устойчивост на ИТ компаниите в Европа и България“. Фокусът на нейната изследователска работа е насочен към разработването на инструменти за повече устойчивост в икономиката. Свое-то изложение Желева започна с изясняване на основния понятиен апарат, използван при дефиниране на „нефинансово отчитане“. Тя уточни, че от 2014 г. съществува директива на ЕК, според която големите компании се задължават да оповестяват аспектите, свързани със социалните и екологичните предизвикателства. Това нефинансово отчитане на устойчивостта в ИТ сектора пряко засяга именно екологичните и социалните резултати на компаниите в тази индустрия. Що се отнася до необходимостта от по-широко дефиниране на приноса на този сектор за устойчивостта, тя използва понятието „in-between“. Желева завърши своята презентация с данни от изследване, свързано с отговорността на компаниите в ИТ сектора. Представени бяха интервюта, проведени с представители на фирми от бранша от Бургас и София. От получените данни се забелязва ниска ангажираност на компаниите извън София за нефинансово докладване, за разлика от тези в столицата.

Докладът на Доброслав Димитров, председател на Българската асоциация на софтуерните компании (БАСКОМ), беше логичен завършек на конференцията. Като представител на бизнеса, г-н Димитров говори по темата за „Дигиталното включване: Българският път“, като заяви, че ИТ индустрията в България е на световно ниво, а що се отнася до включването на жените в този сектор – „сме лидери“. В началото докладът започна с исторически преглед на пътя на софтуерната индустрия в България, започнал около 2000 г., представляващ едва 0,2% от БВП, към днешна дата вече се очаква този дял да достигне приблизително 5,0% от БВП на страната ни. Този ръст се дължи на три основни компонента: традиция, предприемачество и ИТ технологиите. Димитров посочи, че поради липса на качествено следгимназиално образование, голяма част от фирмите в този сектор са принудени сами да обучават кадрите си. Според него все по-осезаемо се забелязва промяна в мисленето и възприятието на хората по отношение на това кои професии са за мъже и кои за жени. Доказателство за това е и нарастващият брой желаещи да се преквалифицират.

В заключение, като инициатор на различни стажантски програми и обучения, председателят на БАСКОМ алармира за все по-нарастващата липса на кадри заради заниженото качество на професионалното образование у нас и апелира към представителите на академичните среди за промяна.

Дискусията след форума започна с коментар на Румяна Стоилова, която акцентира отново върху мястото на жените в ИТ сектора и апелира бизнесът да бъде по-гъвкав и да отчита индивидуалните обстоятелства, давайки по този начин шанс на служителите за кариерното им развитие. В последвалия дебат с кратки изказвания и коментари се включиха някои от гостите на събитието. Дискусията бе закрыта от Румяна Желева, която от името на организационния комитет благодари на участниците за професионализма при представяне на презентациите и докладите. Желева изрази удовлетворението си от партньорството с фондация „Конрад Аденауер“ и желание за продължаващо бъдещо сътрудничество в съвместни инициативи и проекти.

За поредна година Институтът по философия и социология към БАН и фондация „Конрад Аденауер“ събраха на едно място представители на академичната общност, институциите и бизнес средите. По традиция конференцията се превърна в място за оживена научна и обществена дискусия върху значими теми и предизвикателства не само в България, но и в Европа. Тазгодишната тема за дигитализацията и социалните неравенства се оказа изключително интересна както от гледна точка на вече стартирали научни и приложни изследвания и проекти, но тя разкри и възможности за бъдещо взаимодействие и сътрудничество, включително и между академичните среди и бизнеса в ИТ сектора.

Диана Петрова

Бележка

¹ Проф. Мартин Хайденрайх е завършил социология и бизнес администрация в Билефелд, Болоня и Париж. Професор по социално-структурен анализ и в катедра „Жан Моне“ за европейски изследвания в социалните науки в Университета на Олденбург. Научни интереси: регионални и национални модели на заетост, управление и иновации и европеизация на националните общества.